

УДК 330.341.1:330.313(045)

DOI: 10.30857/2786-5398.2023.6.18

Лариса В. Городянська

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА
В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Виробництво та створення пропозиції нових товарів, послуг на підприємстві базуються на економічних ресурсах, які не є невичерпними та потребують відтворення. Отже, мета статті – визначити зв'язки між відтворенням та інноваціями як ключовими чинниками відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві. Результати дослідження отримано з використанням теоретичного аналізу літературних джерел, діалектичного методу пізнання, моделювання, декомпозиції, системного аналізу і синтезу, теоретичних узагальнень, групування й систематизування даних для формування поточних та кінцевих висновків. Встановлено та обґрунтовано зв'язки між відтворенням економічних ресурсів та інноваціями як ключовими чинниками відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві. Аргументовано, що ефективне відтворення ресурсів сприяє стимулюванню інновацій, які, в свою чергу, впливають на здатність підприємства до стабільного розвитку. Визначено та обґрунтовано ключові напрями відтворення ресурсів підприємства в інноваційному процесі. Зазначено, що інноваційний розвиток може базуватися на внутрішніх ресурсах та компетенціях підприємства, але також вимагає зовнішнього партнерства з дослідницькими установами. Встановлено, що відтворення економічних ресурсів та інновації є взаємопов'язаними чинниками, що суттєво впливають на розвиток підприємства. Ефективний баланс між ними може сприяти підтримці стійкого зростання конкурентоспроможності та стабільності підприємства у довгостроковій перспективі. Запропоновано відтворення та інновації на підприємстві об'єднати одним поняттям – відтворювально-інноваційний процес, який поєднує збереження ресурсів з постійним покращенням та розвитком технологій їх використання. Отримані результати наукових досліджень щодо взаємодії відтворення економічних ресурсів та інноваційних процесів дозволяє підприємству ефективно використовувати наявні ресурси для створення нових цінностей, а також адаптуватися до змінних умов ринку та забезпечувати стійкий розвиток.

Ключові слова: відтворення; інновації; підприємство; чинник; відтворювально-інноваційні процеси.

Larysa V. Gorodianska

Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine
RENEW OF THE ECONOMIC RESOURCES OF THE ENTERPRISE
IN THE INNOVATIVE PROCESS

The process of production and creation of a supply of new goods and services at the enterprise is based on economic resources that are not inexhaustible and require renewal. Therefore, the purpose of the article is to determine the connections between renewal and innovation, as key factors of the process of renewal and innovation at the enterprise. The results of the research were obtained by using the theoretical analysis of literary sources, the dialectical method of cognition, modeling, decomposition, system analysis and synthesis, theoretical generalizations, grouping, and systematization of data for the formation of current and conclusions. The connections between the renewal of economic resources and innovations as key factors of the processes of renewal and innovation at the enterprise have been established and substantiated. It is argued that the effective renewation of resources contributes to the stimulation of innovations,

which in turn affects the ability of the enterprise for sustainable development. The key areas of renewal of the company's resources in the innovation process have been defined and substantiated. It is noted that innovative development can be based on internal resources and competencies of the enterprise but also requires external partnership with research institutions. It was established that the renewal of economic resources and innovation are interrelated factors that significantly affect the development of the enterprise. An effective balance between them can contribute to maintaining sustainable growth, competitiveness, and stability of the enterprise in the long term. It is proposed to combine renewal, and innovation at the enterprise under a single concept – a renewal and innovation process that combines the preservation of resources with the constant improvement and development of technologies for their use. The obtained results of scientific research on the interaction of renewal of economic resources and innovative processes allow the enterprise to effectively use existing resources to create new values, as well as to adapt to changing market conditions and ensure sustainable development.

Keywords: *renewal; innovation; enterprise; factor; processes of the renewal and innovation.*

Постановка проблеми. Ресурси відіграють надзвичайно важливу роль у сучасній економіці. Вони є основою будь-якого економічного процесу і визначають ефективність та продуктивність національних і світових економік. У сучасній економічній теорії розрізняють такі основні види ресурсів: природні ресурси, капітал, праця, підприємництво, інформація [1]. Провідна роль ресурсів у сучасній економіці полягає в тому, що вони є необхідними для виробництва товарів та послуг, які задовольняють потреби суспільства, тобто є підґрунтям для виробництва та створення благ. Окрім того, ресурси включають технології, які є ключовим чинником прогресу. Інновації і нові технології забезпечують зростання продуктивності праці, зниження витрат та покращення якості продукції. Економічні ресурси не є невичерпними і їхнє належне використання слугує запорукою для досягнення стабільного економічного зростання та соціального добробуту. Тому виникає потреба у відтворенні та відновленні економічних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорію та методологію відтворювального процесу економічних ресурсів на підприємстві розглянуто автором в роботі [2], де обґрунтовується здатність до відтворення економічних ресурсів, які утворюють дві великі групи: активи, до яких належать необоротні матеріальні ресурси (основні засоби, інші необоротні матеріальні активи) і необоротні нематеріальні активи та інтелектуальні ресурси підприємства (інтелектуальна чи розумова праця персоналу) [2, с. 37].

Відтворювальні процеси загалом спрямовано на підтримання та відновлення ресурсів, які підприємство використовує для власної діяльності. Це може стосуватися не лише матеріальних ресурсів, таких, як обладнання, але й людських ресурсів, знань і навичок працівників. Отже, важливо забезпечувати ефективне відтворення цих ресурсів для стабільної роботи підприємства. З іншого боку, відтворення економічних ресурсів як поновлення та забезпечення наявності різних видів ресурсів, необхідних для економічної діяльності, є критично важливим аспектом у сучасній економіці з таких основних причин, як забезпечення сталості економічного розвитку; оптимізації використання ресурсів; зниження витрат на виробництво; підвищення продуктивності і конкурентоспроможності виробництва та ін. Але інновації та нові технології також безпосередньо впливають на стан сучасної економіки. Інновації на підприємстві як форма прояву науково-технічного прогресу на мікрорівні сприяють оновленню номенклатури продукції, що випускається, підвищенню її якості з метою задоволення потреб споживачів і максимізації прибутку підприємства.

Отже, відтворювальні процеси пов'язані зі збереженням стабільності, а інноваційні процеси вказують на рух до новацій та покращень. Якщо з'єднати ці два поняття в одне – *відтворювально-інноваційні процеси на підприємстві*, то воно відобразить важливий аспект сучасного підприємництва: не лише збереження статус-кво, але й активний розвиток і впровадження нововведень для підвищення конкурентоспроможності. Цей термін також відображає ідею підвищення ефективності використання ресурсів шляхом інноваційних змін, що може включати автоматизацію, оптимізацію процесів, впровадження нових цифрових технологій, які сприяють оптимальному використанню ресурсів та зниженню витрат.

Наявність відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві свідчить про гнучкість підприємства та його здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі. Наприклад, відтворювальні процеси можуть включати планування та резервування ресурсів для зменшення впливу непередбачуваних змін на діяльність підприємства, а також забезпечувати довгострокову стійкість підприємства через раціональне використання ресурсів, включаючи фінансові, людські та матеріальні ресурси. Застосування цього терміну допомагає враховувати і взаємозв'язок між відтворювальними й інноваційними аспектами діяльності підприємства. Це підкреслює, що для досягнення успіху в сучасних умовах важливо поєднувати збереження ресурсів з постійним покращенням та розвитком технологій їх використання.

Отже, відтворювально-інноваційні процеси на підприємстві мають складати базу комплексного підходу до організації діяльності підприємства з метою забезпечення ефективного використання ресурсів, розвитку та впровадження нововведень, а також адаптації до змін у навколишньому середовищі.

Варто відзначити, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі зв'язки між інноваціями й відтворенням економічних ресурсів досліджено недостатньо. Наприклад, не визначено й не обґрунтовано етапи інноваційного процесу на підприємстві з урахуванням відтворення економічних ресурсів, а тим більше – сутність відтворення економічних ресурсів в інноваційному процесі підприємства.

До найбільш відомих постатей зарубіжних і вітчизняних науковців, які досліджували подібні питання, але не в такій постановці, слід віднести таких учених: Йозеф Шумпетер, який у 1934 році в «Теорії економічного розвитку» [3] розширив перелік інновацій та додав інновації як ще один чинник соціально-економічного розвитку суспільства. У праці «Капіталізм, соціалізм і демократія» [4] вчений сформулював концепцію «творчого руйнування», яка охоплює основні чинники – конкуренцію та інновації, що сприяють економічному зростанню на підприємстві. За своєю суттю «творче руйнування» виникає на тлі інноваційного процесу, коли новий винахід руйнує те, що було до нього. Пітер Друкер – американський учений австрійського походження, економіст, один із самих впливових теоретиків менеджменту ХХ ст. [5; 6]; Крістенсен Клейтон – американський вчений, професор Гарвардської бізнес-школи, відомий своєю роботою в галузі дизруптивних інновацій [7]; Еверетт Роджерс – американський соціолог, який досліджував процес поширення і прийняття інновацій у суспільстві [8], Хенрі Чесбро – автор концепції «відкритих інновацій» [9]; Майкл Портер – відомий американський економіст, який досліджував конкурентні переваги і стратегії інновацій [10]. М. Кондрат'єв у праці «Проблеми економічної динаміки» [11] дослідив циклічні коливання економіки у своєму розвитку, для опису яких використовується категорія «економічний цикл». Економічні цикли доцільно розглядати в контексті коливання ринкової кон'юнктури з періодичним повторенням та наслідуванням періодів підвищення та зниження підприємницької активності. Кон'юнктура ринку характеризується не лише поточним станом її елементів, а й напрямом зміни елементів підприємства та їх сукупністю. Підйом або спад приватного та

суспільного життя залежить від пропозицій ринку, які пов'язані з інноваційною активністю підприємств.

Серед наукових робіт вітчизняних вчених з питань інновацій можна виділити роботи Н. Брюховецької, І. Булеєва [12], О. Кендюхова [13], А. Маслюківської [14] та інших.

У праці [15] наведено наукове обґрунтування відтворення об'єктів економічних ресурсів та інтелектуального потенціалу підприємства як інноваційного процесу та проаналізовано вплив інновацій на рівень відтворення економічних ресурсів. Можливість активізації відтворювальних процесів на основі впровадження інновацій на рівні окремих суб'єктів господарювання у виробничий процес розглянуто в роботах [16; 17].

Зазначені науковці складають лише частину активних дослідників, які розглядають інновації з різних точок зору та у різних контекстах. Їх роботи мають значний вплив на розвиток та розуміння інноваційного процесу в сучасному світі, але не відображають повною мірою зв'язки між інноваціями й відтворенням економічних ресурсів на підприємстві.

Мета статті та постановка завдань. З огляду на вище сказане, метою статті передбачено розкрити зв'язки між відтворенням та інноваціями як ключовими чинниками відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві.

Основними завданнями на шляху досягнення мети визначено такі:

- розкрити сутність зв'язків між відтворенням та інноваціями на підприємстві;
- визначити й обґрунтувати напрями відтворення економічних ресурсів в інноваційному процесі підприємства.

Опис методики проведення дослідження. В процесі виконання поставлених завдань застосовано такі методи дослідження:

- метод системного аналізу літературних джерел, що дозволило ознайомитися з наявними теоретичними підходами, поняттями та практичними прикладами відтворення економічних ресурсів підприємства в інноваційному контексті, визначити ключові аспекти теми та підготувати теоретичний фундамент для статті;
- діалектичний метод дозволив обґрунтувати нове поняття – «відтворювально-інноваційні процеси» на підприємстві, які об'єднують відтворювальні процеси, пов'язані зі збереженням стабільності, з інноваційними, які вказують на рух до новацій та покращень;
- метод декомпозиції, системного аналізу і синтезу дозволив розглянути інноваційні процеси та відтворення ресурсів як взаємопов'язані елементи системи підприємства та допоміг виявити, як зміни в одному аспекті можуть вплинути на інші аспекти;
- метод теоретичних узагальнень, порівняльні, абстрактно-логічні та інші підходи щодо визначення проблем та шляхів їх подолання використані при формуванні поточних та кінцевих висновків тощо.

Виклад основних результатів дослідження. Згідно із трактуванням інноваційного процесу в економічній теорії Й.А. Шумпетера [3], відтворення економічних ресурсів не належить до типів інноваційних процесів. У своїй роботі [3] Й.А. Шумпетер акцентує увагу на інноваціях як творчому руйнуванні (creative destruction) – процесі, за яким нові ідеї та технології замінюють старі, відроджуючи тим самим сучасне виробництво на місці застарілого. Автор вважав, що підприємництво та інновації є ключовими факторами економічного зростання, а нововведення генеруються у формі нових товарів, технологій, способів виробництва або організаційних структур. Продовжуючи думку автора варто звернути увагу на те, що відтворення економічних ресурсів є важливою складовою економічного процесу, оскільки гарантує стійкість і забезпечення наявності необхідних ресурсів для виробництва. Однак, з точки зору теорії Й.А. Шумпетера [3], це не відноситься до типів інноваційного процесу, який передбачає творче руйнування і створення нових ідей, технологій і підходів. Але як форма прояву інновації має тісний зв'язок з інноваційними

процесами, оскільки і відтворення економічних ресурсів, і інновації суттєво впливають на економічний розвиток і ефективність виробництва.

Незважаючи на зазначені вище природні відмінності, відтворення економічних ресурсів і типи інноваційного процесу, як чинники відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві, мають тісний зв'язок (рис. 1), оскільки обидва аспекти впливають на економічний розвиток та ефективність виробництва. Це зумовлено тим, що:

Джерело: розроблено автором на основі джерел [3; 15].

Рис. 1. Зв'язки між відтворенням економічних ресурсів та інноваціями як чинниками відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві

По-перше, основною метою відтворення економічних ресурсів є забезпечення сталості виробництва та економічного розвитку. Відтворення передбачає дбайливе використання ресурсів, підтримку людського капіталу, забезпечення сталості інфраструктури та вдосконалення організаційних методів виробництва.

По-друге, інновації виступають як ключовий рушій економічного розвитку. Інновації несуть нововведення у вигляді нових товарів, нових технологій, нових методів виробництва або нових способів організації підприємництва. Постійні інновації створюють нові можливості для підприємств, розвивають нові ринки та стимулюють зростання ефективності виробництва.

Дослідження засвідчило, що зв'язки між відтворенням економічних ресурсів та інноваціями у відтворювально-інноваційних процесах на підприємстві полягають у такому.

Ефективне відтворення ресурсів забезпечує наявність необхідної бази для розробки та впровадження інновацій, що є *сприянням інноваціям через відтворення* ресурсів. Наприклад, інновації в дослідженнях і розвитку підприємства, що спрямовані на забезпечення сталості використання природних ресурсів, можуть призвести до відкриття нових технологій або процесів, які зберігають ресурси або покращують екологічний стан.

Інновації можуть сприяти *оптимізації використання ресурсів*. Наприклад, розробка нових технологій виробництва може знизити споживання енергії або матеріалів, що забезпечить більш ефективне використання обмежених ресурсів.

Інновації можуть бути *реакцією на потреби відтворення* ресурсів, способом оптимізації використання ресурсів. Постійне вдосконалення технологій та процесів може

виникати як відповідь на необхідність відтворення ресурсів або вирішення проблем екологічної стійкості.

Наприклад, пошук альтернативних джерел енергії може бути наслідком необхідності зниження залежності від обмежених ресурсів вуглеводнів та ін.

Отже, інновації та відтворення економічних ресурсів як чинники відтворювально-інноваційних процесів взаємопов'язані та взаємодоповнюють одне одного, сприяючи сталому економічному розвитку та підвищенню продуктивності на підприємстві.

З огляду на таке розмаїття видів відтворювально-інноваційних процесів, Пітер Друкер [5] наголошував на важливості постійного розвитку та адаптації підприємств до зовнішніх умов для успішної конкуренції та довгострокового успіху.

Йозеф Шумпетер [3] вважав, що інноваційний процес (краще сказати – відтворювально-інноваційний процес) являє собою один із ключових чинників виробництва, які сприяють розвитку економіки. Продовжуючи думку Йозефа Шумпетера, варто зазначити що в сучасних умовах запровадження нового товару або послуги є результатом відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві. Він може вплинути на залучення нових споживачів, задоволення їхніх нових потреб і заміщення застарілих продуктів. Нові товари можуть бути абсолютно інноваційними, такими що ніколи раніше не існували, або бути поліпшеними версіями вже існуючих.

Інновації вимагають наявності та належного управління ресурсами, які забезпечують здатність підприємства здійснювати творчі зміни, розробляти нові ідеї, впроваджувати нові технології та покращувати продукти та послуги. На рис. 2 наведено *ключові напрями відтворення* економічних ресурсів підприємства в інноваційному процесі.

Джерело: складено автором на основі джерела [15].

Рис. 2. Ключові напрями відтворення ресурсів підприємства в інноваційному процесі

До ключових напрямів відтворення економічних ресурсів підприємства в інноваційному процесі слід віднести наступні.

Відтворення та ефективне управління матеріальними ресурсами, оскільки підприємствам необхідні матеріальні ресурси, такі, як сировина, матеріали, технологічне обладнання та інфраструктура, для впровадження нових ідей і технологій. Відтворення та

ефективне управління необоротними матеріальними ресурсами є важливим для стимулювання інновацій та розробки нових продуктів та послуг.

Відтворення людського капіталу підприємства передбачає інвестиції в освіту, навчання та розвиток персоналу, що стимулює творчість та здатність до інновацій. Інновації потребують кваліфікованих працівників, які мають знання, навички та інноваційний потенціал.

Відтворення інформаційних ресурсів відкриває доступ до актуальної інформації та даних і є важливим важелем для розробки та впровадження інновацій. Використання інформаційних технологій, аналіз даних та використання результатів новітніх досліджень знижують рівень невизначеності та сприяють прийняттю обґрунтованих рішень.

Залучення фінансових ресурсів і оптимальне фінансове планування відтворення дозволяють підприємствам здійснювати інвестиції в дослідження та розвиток, придбання нових технологій і поширення нових ідей. Інновації можуть бути дорогими і вимагати фінансових вкладень.

Відтворення ефективних організаційних структур і процесів дозволяє підприємствам залучати інновації. Гнучка та сприятлива організаційна культура стимулює розвиток нових ідей у виробництві, маркетингу, управлінні та інших сферах діяльності і адаптує до сприйняття ризику, пов'язаного з інноваціями.

Взагалі, відтворення економічних ресурсів підприємства впливає на його здатність до інноваційного розвитку і успіху на ринку. Підприємства, які грамотно використовують свої ресурси для стимулювання інновацій та розвитку, мають перевагу над конкурентами та більші шанси на досягнення успіху в сучасному глобальному середовищі.

Висновки й перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження:

1. Встановлено та обґрунтовано зв'язки між відтворенням економічних ресурсів та інноваціями, як визначальними чинниками відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві. Дослідження підтверджує, що ефективне використання ресурсів, які включають матеріальні, фінансові, людські та інші види, є важливою передумовою для створення та реалізації інноваційних ідей.

2. Визначено ключові напрями відтворення ресурсів підприємства в інноваційному процесі. У статті підкреслюється важливість залучення та розвитку внутрішніх компетенцій та ресурсів, сприяючи створенню інноваційних команд та внутрішнього інноваційного середовища. Крім того, зовнішнє партнерство з дослідницькими установами та іншими компаніями дозволяє розширити доступ до нових знань та технологій.

3. Обґрунтовано значення відтворення економічних ресурсів у сприянні інноваційному розвитку підприємства. Встановлено зв'язки між ресурсами та інноваціями та визначено ключові напрями відтворення, що допоможе зрозуміти та впровадити стратегії, спрямовані на підтримку сталого інноваційного зростання.

Це дослідження створює підґрунтя для подальшої реалізації практичних заходів з оптимізації відтворення ресурсів в інноваційних процесах підприємства. Крім того, напрями подальших досліджень мають бути пов'язані з розробленням структурно-функціональної моделі відтворювально-інноваційних процесів на підприємстві.

References

Література

1. Melnyk, O. M. (2019). Resursy pidpriemstva: kontseptualni aspekty systemy upravlinnia v umovakh stiiikoho rozvytku [Enterprise resources: conceptual aspects of the management system in conditions of sustainable development]. *Naukovyj visnyk* | 1. Мельник О. М. Ресурси підприємства: концептуальні аспекти системи управління в умовах стійкого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019.

- Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu = Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, Vol. 23, Part 2, P. 17–22. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/index.php/23-2019> [in Ukrainian].
2. Gorodianska, L. V. (2013). Vidtvoriuvani ekonomichni resursy: teoriia ta metodolohiia obliku i analizu: monohrafiia [Renewable economic resources: theory and methodology of accounting and analysis: monograph]. Kyiv: KNEU. 259 p. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/31146> [in Ukrainian].
3. Shumpeter, Y. A. (2011). Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidсотka ta ekonomichnoho tsyклу [The Theory of Economic Development: A Study of Profits, Capital, Credit, Interest, and the Economic Cycle]. Translation from English V. Starko. Kyiv: Vydavnychi dim "Kyievo-Mohylianska akademiia". 242 p. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Shumpeter_Yozef_A/Teoriia_ekonomichnoho_rozvytku_Doslidzhennia_prybutkiv_kapitalu_kredytu_vidсотka_ta_ekonomichnoho_ts/ [in Ukrainian].
4. Shumpeter, Y. A. (1995). Kapitalizm, sotsializm i demokratiia [Capitalism, socialism and democracy]. Translation from English V. Ruzhytskyi ta P. Tarashchuk. Kyiv: Vyd-vo "Osnovy". 528 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shumpeter_Yozef_A/Kapitalizm_sotsializm_i_demokratiia.pdf [in Ukrainian].
5. Drucker, P. F. (1985). Innovation and entrepreneurship. Practice and principles. URL: http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_1/ENTREPRENEURSHIP%20Innovation%20and%20entrepreneurship.PDF.
6. Druker, P. F., Makjarello, Dzh. A. (2010). Menedzhment [Management]. Translation from English. 704 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B6xhkmsz1gLLcXZIN05pcGF3Y3c/view?resourcekey=0-AoSQpgPyx37kdSQQGYBLA> [in Russian].
7. Kristensen, K. (2020). Zolotoj fond HBR: pjat' statej Klejtona Kristensena [Clayton Christensen. HBR Gold Fund: Five Articles by Clayton Christensen]. *Bolshie idei*: veb-sajt. URL: https://big-i.ru/innovatsii/upravlenie-innova_tsiyami/821543/ [in Russian].
8. Everett, M. R. (1971). Diffusion of Innovations. URL: <https://teddykw2.files.wordpress.com/2012/07/>
- Вип. 23, Ч. 2. С. 17–22. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/index.php/23-2019>.
2. Городянська Л. В. Відтворювані економічні ресурси: теорія та методологія обліку і аналізу: монографія. Київ: КНЕУ, 2013. 259 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/31146>.
3. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Пер. з англ. В. Старка. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2011. 242 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Shumpeter_Yozef_A/Teoriia_ekonomichnoho_rozvytku_Doslidzhennia_prybutkiv_kapitalu_kredytu_vidсотka_ta_ekonomichnoho_ts/
4. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія. Пер. з англ. В. Ружицького та П. Таращука. Київ: Вид-во "Основи", 1995. 528 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shumpeter_Yozef_A/Kapitalizm_sotsializm_i_demokratiia.pdf.
5. Drucker P. F. Innovation and entrepreneurship. Practice and principles. 1985. URL: http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_1/ENTREPRENEURSHIP%20Innovation%20and%20entrepreneurship.PDF.
6. Друкер П. Ф., Макьярелло Дж. А. Менеджмент. Пер. с англ. 2010. 704 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B6xhkmsz1gLLcXZIN05pcGF3Y3c/view?resourcekey=0-AoSQpgPyx37kdSQQGYBLA>.
7. Кристенсен К. Золотой фонд HBR: пять статей Клейтона Кристенсена. *Большие идеи*: веб-сайт. 2020. URL: https://big-i.ru/innovatsii/upravlenie-innova_tsiyami/821543/.
8. Everett M. R. Diffusion of Innovations. 1971. URL: <https://teddykw2.files.wordpress.com/2012/07/>

everett-m-rogers-diffusion-of-innovations.pdf.

9. Chesbrough, H. (2003). Open Innovation. The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. 227 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=4hTRWStFhVgC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.

10. Porter, M. (2016). Konkurentnaja strategija: Metodika analiza otraslej i konkurentov: onlajn kniga [Competitive strategy: Methodology for analyzing industries and competitors: online book]. Translation I. G. Minevrin. 2016. URL: <http://love-read.ec/view-global.php?id=66238> [in Russian].

11. Kondratiev, M. D. (1989). Problemy ekonomichnoi dynamiki [Problems of economic dynamics]. *Ekonomika*. 526 p. [in Ukrainian].

12. Briukhovetska, N. Yu., Bulieiev, I. P. (2019). Resursy i mekhanizmy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv Ukrainy [Resources and mechanisms of investment and innovation development of industrial enterprises of Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy = Herald of economic science of Ukraine*, № 1 (36), P. 11–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2019_1_5 [in Ukrainian].

13. Kendiukhov, O. V., Bolhov, V. Ye., Tarapata, S. O. (2019). Doslidzhennia tendentsii innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Study of trends in the innovative development of the economy of Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy = Herald of economic science of Ukraine*, № 2 (37), P. 82–87. URL: <http://www.venu-journal.org/download/2019/2/14-Kendiukhov.pdf> [in Ukrainian].

14. Masliukivska, A. (2013). Innovatsiina teoriia Yozefa Shumpetera: vid klasychnoho vyznachennia poniattia "innovatsiia" do suchasnoho rozuminnia innovatsiinykh idei [Joseph Schumpeter's innovation theory: from the classical definition of the concept of "innovation" to the modern understanding of innovative ideas]. *Ekonomika = Economy*, № 3 (145), P. 59–61. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/145_21.pdf [in Ukrainian].

15. Gorodianska, L. V. (2021). Vidtvorennia ekonomichnykh resursiv: innovatsiinyi aspekt [Reconstitution of the Economic Resources:

[press.com/2012/07/everett-m-rogers-diffusion-of-innovations.pdf](https://books.google.com.ua/books?id=4hTRWStFhVgC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false).

9. Chesbrough H. Open Innovation. The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. 2003. 227 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=4hTRWStFhVgC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.

10. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов: онлайн книга. Пер. И. Г. Миневрин. 2016. URL: <http://love-read.ec/view-global.php?id=66238>.

11. Кондрат'єв М. Д. Проблеми економічної динаміки. Економіка, 1989. 526 с.

12. Брюховецька Н. Ю., Булеєв І. П. Ресурси і механізми інвестиційно-інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 1 (36). С. 11–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2019_1_5.

13. Кендюхов О. В., Болгов В. Є., Тарапата С. О. Дослідження тенденцій інноваційного розвитку економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 82–87. URL: <http://www.venu-journal.org/download/2019/2/14-Kendiukhov.pdf>.

14. Маслюківська А. Інноваційна теорія Йозефа Шумпетера: від класичного визначення поняття "інновація" до сучасного розуміння інноваційних ідей. *Економіка*. 2013. № 3 (145). С. 59–61. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/145_21.pdf.

15. Городянська Л. В. Відтворення економічних ресурсів: інноваційний аспект. *Вісник економічної науки*

- Innovative Basis]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy = Herald of economic science of Ukraine*, № 1 (40), P. 99–105. URL: <http://www.venu-journal.org/2021-14013/> [in Ukrainian].
16. Pohrishchuk, H. B., Melnyk, V. I. (2016). Napriamy aktyvizatsii vidtvoriuvalnykh protsesiv v systemi innovatsiino-oriientovanoho silskohospodarskoho vyrobnytstva [Directions of activation of reproductive processes in the system of innovation-oriented agricultural production]. P. 105–108. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/149703/105-108.pdf> [in Ukrainian].
17. Dorohan-Pysarenko, L. O., Yehorova, O. V., Panchenko, I. H. (2020). Osoblyvosti analizu efektyvnosti vprovadzhennia tekhnolohichnykh innovatsii v silskomuhospodarstvi [Peculiarities of the analysis of the effectiveness of the introduction of technological innovations in agriculture]. *Nauka ta innovatsii = Science and innovation*, Vol. 16, № 3, P. 27–38. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/184845> [in Ukrainian].
- України. 2021. № 1 (40). С. 99–105. URL: <http://www.venu-journal.org/2021-14013/>
16. Погріщук Г. Б., Мельник В. І. Напрями активізації відтворювальних процесів в системі інноваційно-орієнтованого сільськогосподарського виробництва. 2016. С. 105–108. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/149703/105-108.pdf>.
17. Дорогань-Писаренко Л. О., Єгорова О. В., Панченко І. Г. Особливості аналізу ефективності впровадження технологічних інновацій в сільському господарстві. *Наука та інновації*. 2020. Т. 16, № 3. С. 27–38. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/184845>.